

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра селекції та насінництва ім. проф. М.Д. Гончарова

«Затверджую»

Завідувач кафедри селекції
та насінництва ім. М.Д. Гончарова

 (Оничко В.І.)

«10» листопада 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ(СИЛАБУС)

ВК 2 Формування та зберігання насіннєвого матеріалу

Спеціальність: 201 «Агрономія»

Освітня програма: *Агрономія (другий рівень (магістерський) вищої освіти*

Факультет: *Агротехнологій та природокористування*

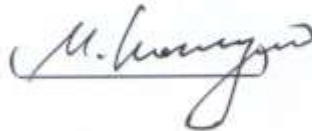
2020 - 2021 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Формування та зберігання насінневого матеріалу» для студентів за спеціальністю 201 «Агрономія»

Розробник:

д. с.-г. н., професор кафедри селекції та насінництва ім. М.Д. Гончарова,

Кожушко Н.С.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри селекції та насінництва ім. М.Д. Гончарова.

Протокол від «09» червня 2020 року № 19

Завідувач кафедри селекції та насінництва ім. М.Д. Гончарова

(Оничко В.І.)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

(Оничко В.І.)

Декан факультету агротехнологій та природокористування

(Коваленко І.М.)

Декан факультету агротехнологій та природокористування

(І.М.Коваленко)

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації

_____

Зареєстровано в електронній базі: дата: 10.07. 2020 р.

©СНАУ, 2020 рік

©Кожушко Н.С., 2020 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів: 5	Галузь знань: 20 Аграрні науки та продовольство – для 1 курсу ОС «Магістр»	Вибіркова
Модулів: 2	Спеціальність: 201 Агрономія	Рік підготовки: 2020-2021-й
Змістових модулів: 2		Курс 1
Загальна кількість годин: 150		Семестр 2 (в)
		Лекції 14
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 8	ОС: Магістр	Практичні 30
		Лабораторні -
		Самостійна робота 106
		Індивідуальні завдання: -
		Вид контролю: залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання - 41,5(44/106)

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування системи спеціальних теоретичних знань про особливості створення і зберігання насінневого матеріалу різних сільськогосподарських культур за етапами їх насінництва.

Завдання:

- вивчення державних насінневих ресурсів, матеріально-технічної бази заготівель;
- визначення оптимальних технологічних умов приймання, пакування, транспортування та зберігання;
- визначення ролі маркетингу в насінництві як комплексної системи організації формування, зберігання та реалізації продукції у прогнозованому ринку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- термінологію;
- види насінневих ресурсів;
- права і обов'язки виробників насіння;
- заготівельно-виробничі комплекси;
- механізм приймання продукції за кількістю і якістю;
- регламентацію порядку перевезень продукції різними видами транспорту; насіннесховища;
- розміщення насінневого матеріалу; контроль за якістю насіння при зберіганні.

Вміти:

- розв'язувати задачі, пов'язані з технічними умовами до сортових і посівних якостей насіння зернових, технічних і кормових культур;
- кваліфіковано розмістити сортове та гібридне насіння в сховищі;
- вести облік та звітність щодо стану зберігання якості насіння.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(Затв. ВР СНАУ, пр. №10 від 23 квітня 2018 р.)

МОДУЛЬ 1. ФОРМУВАННЯ НАСІННЄВОГО МАТЕРІАЛУ

Змістовий модуль 1: Заготівля і приймання насіння.

Тема 1. Сучасні проблеми ефективної діяльності насінництва.

Сучасні проблеми розвитку галузі рослинництва в Сумській області. Фактори забезпечення ефективної діяльності галузі насінництва. Державний реєстр сортів рослин України. Наявність сортів з високим генетичним потенціалом продуктивності та адаптованих до конкретних природно-кліматичних умов їх вирощування. Дотримання технологічного регламенту вирощування насіння. Матеріально-технічне забезпечення галузі насінництва. Основні виробники та постачальники базового насіннєвого матеріалу в Сумській області. Введення насіння в оборот. Використання невизнаного насіння. Визначення сортових і посівних якостей насіння. Правова основа насінництва.

Тема 2. Матеріально-технічна база заготівель. Технологічні основи заготівель. Машини для очистки і сортування насіння. Обладнання для сушіння і вентилявання. Технологічні комплекси для післязбирального обробітку насіння. Механічні пошкодження насіння та їх вплив на посівні і урожайні якості. Шляхи зниження пошкоженості насіння при прийманні, обробітку, зберіганні, транспортуванні і завантаженні-вивантаженні на хлібоприймальних і насіннеобробних підприємствах.

Тема 3. Технологічні основи післязбирального обробітку насіння.

Принципова схема промислового обробітку насіння. Технологічний процес післязбирального обробітку насіння з доведенням його до посівної кондиції. Залежність процесу від фракційного складу вороха і технологічних властивостей насіння основної культури. Втрати маси за етапами технологічного процесу.

Тема 4. Регламентация якостей насіння. Нормативно-технічна документація. Сфера використання термінів, регламентованих ДСТУ 2949-94 «Насіння сільськогосподарських культур. Терміни та визначення». Регламентация норм сортових та посівних якостей насіння за ДСТУ 2240-93 «Насіння сільськогосподарських культур. Сортіві та посівні якості. Технічні умови». Умови непридатності і придатності насіння до сівби за сортовими та посівними якостями різних культур: зернових, зернобобових та круп'яних; кукурудзи; олійних, ефіроолійних та технічних; злакових та бобових трав; овочевих, баштанних та кормових коренеплодів.

МОДУЛЬ 2. ЗБЕРІГАННЯ І ТРАНСПОРТУВАННЯ НАСІННЯ

Змістовий модуль 2: Зберігання і транспортування насіння.

Тема 5. Технологічні основи зберігання та транспортування насіння.

Умови зберігання насіння: довговічність насіння, способи та режими зберігання, класифікація насіннесховищ. Приймання сортового і гібридного насіння та його розміщення і зберігання. Умови об'єднування партій насіння однієї культури, сорту, репродукції, категорії; одного стану за вологістю, засміченістю і зараженістю; заготовлених від різних господарств. Правила

пакування і маркування насіння сільськогосподарських культур в залежності від етапу насінництва. Вимоги до транспортування насіння за різного виду транспорту.

Тема 6. Контроль за якістю насіння при заготівлі і зберіганні. Якість сортового і гібридного насіння різних культур за показниками державних стандартів при закладення в страхові і перехідні фонди насіння. Допустимі терміни зберігання страхових фондів. Контроль за якістю насіння при зберіганні. Строки і види контролю за станом температури і вологості насіння, зараженістю хворобами та пошкодженістю шкідниками. Облік спостережень: журнал спостережень, штабельні ярлики. Видача документів на кондиційне і некондиційне насіння. Документація на суміш насіння. Арбітражне визначення якості насіння: умови і строки проведення, відбір арбітражних проб, документ про якість насіння, виданого за місцем отримання.

Тема 7. Система насінництва в світі. Організація селекційно-насінницької роботи в АПК провідних зарубіжних країн (США, Франція, Великобританія, Німеччина та ін.). Селекція і насінництво в Україні і Білорусії. Виробники насінної продукції в розвинених країнах. Організація збуту насінної продукції і канали розподілу ресурсів. Розвиток системи маркетингу ЄС. Організація транспортування, забезпечення швидкого безпечного і економічного постачання насіннєвого матеріалу до місця призначення. Спеціалізовані транспортні фірми.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекцій	практичних	лабораторних	індивід.	сам. роб.
Модуль 1. Формування насіннєвого матеріалу						
Змістовий модуль 1. Заготівля і приймання насіння						
Тема 1. Сучасні проблеми ефективної діяльності насінництва.	4	2	2	-	-	-
Тема 2. Матеріально-технічна база заготівель.	6	2	4	-	-	-
Тема 3. Технологічні основи післязбирального обробітку насіння.	6	2	4	-	-	-
Тема 4. Регламентація якостей насіння.	124	2	16	-	-	106
Разом за змістовим модулем 1	140	8	26	-	-	106
Модуль 2. Зберігання і транспортування насіння						
Змістовий модуль 2. Зберігання і транспортування насіння						
Тема 5. Технологічні основи зберігання та транспортування насіння.	4	2	2	-	-	-
Тема 6. Контроль за якістю насіння при заготівлі і зберіганні.	4	2	2	-	-	-
Тема 7. Система насінництва в світі.	2	2	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	10	6	4	-	-	-
УСЬОГО ГОДИН	150	14	30	-	-	106

5. ТЕМИ ТА ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

(денна форма навчання)

№ з/п	Назва та план теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Сучасні проблеми ефективної діяльності насінництва. План 1. Загальна характеристика дисципліни 2. Сучасні проблеми розвитку галузі рослинництва в Сумській області 3. Фактори забезпечення ефективної діяльності галузі насінництва 4. Насінневі ресурси України	2
2.	Тема 2. Матеріально-технічна база заготівель насіння. План 1. Очистка і сортування насіння 2. Технологічні комплекси для післязбирального обробітку насінневого матеріалу 3. Механічні пошкодження насіння при його післязбиральній обробці	2
3.	Тема 3. Технологічні основи післязбирального обробітку насіння. План 1. Принципова схема промислового обробітку насіння 2. Технологічний процес післязбирального обробітку насіння	2
4.	Тема 4. Регламентація якостей насіння. План 1. Нормативно-технічна документація 2. Умови непридатності насіння до сівби 3. Придатність насіння до сівби	2
5.	Тема 5. Технологічні основи зберігання та транспортування насіння. План 1. Умови зберігання насіння 2. Розміщення насіння 3. Пакування і маркування насіння с.-г. культур в залежності від етапу насінництва 4. Вимоги до транспортування насіння	2
6.	Тема 6. Контроль за якістю насіння при заготівлі і зберіганні. План 1. Якість насіння при заготівлі та закладанні в страхові та перехідні фонди 2. Якість насіння при зберіганні 3. Видача документів про якість насіння 4. Правила арбітражного визначення якості насіння	2

№ з/п	Назва та план теми	Кількість годин
7.	Тема 7. Система насінництва в світі. План 1. Організація селекційно-насінницької роботи і системи маркетингу насіння 2. Виробники насінної продукції 3. Організація збуту насінної продукції	2
Разом:		14

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

(денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Вивчення насінневих ресурсів в Сумській області	2
2.	Тема 2. Ознайомлення з техніко-економічною характеристикою заготівельних пунктів та комплексів	2
3.	Тема 3. Аналіз механічних пошкоджень насіння різних культур	4
4.	Тема 4. Оцінювання якості насіння різних культур	4
5.	Тема 5. Вивчення базисних кондицій на насіння за вмістом домішок	4
6.	Тема 6. Аналізування базисних і обмежувальних кондицій на насіння за вологістю	4
7.	Тема 7. Аналізування базисних кондицій за схожістю	4
8.	Тема 8. Вивчення способів маркування, розміщення та зберігання насіння	4
Разом:		30

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

(денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Сортові та посівні якості насіння зернових культур. 1. Зернові колосові. 2. Круп'яні. 3. Зернобобові.	30
2	Тема 1 (продовження): 4. Кукурудза	6
3.	Тема 2. Сортові та посівні якості насіння технічних культур: 1. Олійні. 2. Прядивні.	20

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
4.	Тема 2 (продовження): 3. Крохмаленосні. 4. Наркотичні. 5. Ефіроолійні.	30
5.	Тема 3. Сортові та посівні якості насіння кормових злакових трав. 1. Однорічні. 2. Дворічні.	10
6.	Тема 4. Сортові та посівні якості насіння кормових бобових трав. 1. Однорічні. 2. Дворічні.	10
Разом:		106

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЗА ДЖЕРЕЛОМ ЗНАНЬ

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. *Словесні*: лекція, робота з каталогами сортів рослин України (конспектування, виготовлення таблиць).

1.2. *Наочні*: демонстрація, ілюстрація, спостереження.

1.3. *Практичні*: лабораторний метод, практична робота, виробничо-практичні методи.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання:

2.1. *Аналітичний* (суть: розклад цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак).

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів:

3.1. *Проблемний* (проблемно-інформаційний)

3.2. *Дослідницький*

3.3. *Репродуктивний* (можливість застосування вивченого на практиці)

4. Активні методи навчання – використання технічних засобів навчання, екскурсії, заняття на виробництві, самооцінка знань, використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій.

5. Інтерактивні технології навчання – використання мультимедійних технологій.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС
2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)
3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:
  - рівень знань, продемонстрований на практичних заняттях;
  - активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
  - результати виконання та захисту практичних (семінарських) робіт;
  - експрес-контроль під час аудиторних занять;
  - самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
  - виконання аналітично-розрахункових завдань;
  - написання рефератів;
  - результати тестування;
  - письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
  - виробничі ситуації, кейси тощо.
4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання (реферату) із презентацією результатів тощо.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота							С Р С	Разом за модулі та СРС	Атестація	Сума
Змістовий модуль 1 – 40 балів			Змістовий модуль 2 - 30 балів							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	15	85 (70+15)	15	100
10	10	10	10	10	10	10				

Розподіл балів системи ЄКТС за результатами навчання і семестрової (підсумкової) атестації у формі заліку:

- до 70 балів – за результатами модульного контролю впродовж семестру;
- до 15 балів – за результатами проміжної атестації;
- до 15 балів – за виконання самостійної роботи.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Методичні вказівки щодо проведення практичних занять з дисципліни «Формування та зберігання насінневого матеріалу для студ. 1 к. дфн ОС «Магістр», спец. 201 «Агрономія» / Н.С. Кожушко. – Суми: СНАУ, 2018.-33 с.

2. Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи з дисципліни «Формування та зберігання насінневого матеріалу для студ. 1 к. дфн ОС «Магістр», спец. 201 «Агрономія» / Н.С. Кожушко. – Суми: СНАУ, 2018.-24 с.

3. Стандартизовані терміни в галузі насінництва: Науково-практичні рекомендації / Н.С. Кожушко, І.М. Коваленко, В.І. Оничко та ін. – Суми: СНАУ, 2016. – 52 с.

4. ДСТУ 4138 - 2002. Насіння с.-г. культур. Методи визначення якості. – К.: Держкомстандарт, 2003. – 261 с.

5. Методи аналізування домішків насіння інших культур / ДСТУ 4138 - 2002. – К., 2003. – С. 13-15.

6. Методи аналізування схожості насіння / ДСТУ 4138 - 2002. – К., 2003. – С. 15-18.

7. Методи аналізування вологості насіння / ДСТУ 4138 - 2002. – К., 2003. – С. 20-22.

8. Правила арбітражного аналізування насіння / ДСТУ 4138 - 2002. – К., 2003. – С. 39-41.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Документи про якість насіння / ДСТУ 4138 - 2002. – К.: Держкомстандарт, 2003. – С. 38-39.
2. Насіння сільськогосподарських культур. Сортові і посівні якості. Технічні умови / ДСТУ 2240-93. – К.: Держстандарт України, 1994. – 73 с.
3. Сертифікат на насіння України / ДСТУ 4138 - 2002. – К.: Держкомстандарт, 2003. – С. 159-161.
4. Сортові та посівні якості картоплі насінневої. Технічні умови / ДСТУ 4013 – 2001. – К.: Держстандарт України, 2001. – 18 с.
5. Закон України «Про насіння». – К. – 15.12.1993. - №3690-ХІІ.

Допоміжна

1. Апробація сільськогосподарських культур: [навч. посіб.] / Н.С. Кожушко, В.І. Оничко, С.І. Бердін. – Суми: СНАУ, 2008. – 195 с.
2. Бугайов В.Д. Рекомендації: як отримати якісне насіння / В.Д. Бугайов // Насінництво. – 2007. - №4. – С.15-17.
3. Васильківський С.П. Селекція і насінництво польових культур: [підручник] / С.П. Васильківський, В.С. Кочмарський. – ПрАТ «Миронівська друкарня», 2016. – 376 с.
4. Макрушин М.М. Насінництво [підручник] / М.М. Макрушин, С.М. Макрушина. – Сімферополь: Аріал, 2011. – 476 с.
5. Маласай В.М. Насінневий контроль в Україні / В.М. Маласай // Насінництво. – 2007. - №5. – С. 26-28.
6. Молоцький М.Я. Селекція і насінництво сільськогосподарських культур: : [підручник] / М.Я. Молоцький, С.П. Васильківський, В.І. Князюк, В.А. Власенко. – К.: Вища школа, 2006. – 463 с.
7. Приймачок Н.І. Організація виробництва насіння / Н.І. Приймачок // Насінництво. – 2006. – №5. - С. 8-9.
8. Троян М.В. Як використовуємо сортові ресурси / М.В. Троян // Насінництво. – 2006. - №12. – С. 15-19.
9. Формування та зберігання насінневого матеріалу: Курс лекцій / Н.С. Кожушко. – Суми: СНАУ, 2017. – 34 с.
10. Зерноочищення і сортування насіння / [М.П. Бондаренко та ін.]. – Сад, 2011. – 28 с.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Аграрний сектор України. Рослинництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/plant/>
2. Державний реєстр виробників насіння і садивного матеріалу. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/uk/organic_ministry?nid=27038
3. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/uk/organic_ministry?nid=27051
4. Закон України «Про насіння і садивний матеріал» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-15
5. Насінництво та розсадництво України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naukr.org.ua/>
6. Постанова КМУ «Порядок проведення сертифікації, видачі та скасування сертифікатів на насіння та/або садивного матеріалу» від 21 лютого 2017 р. №97 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/97-2017-п.
7. Правила пакування та маркування насіння сільськогосподарських культур в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0639-09

ДОДАТОК 1**Результати навчання за освітнім компонентом та їх зв'язок з програмними результатами навчання**

Результати навчання за ОК: після закінчення вивчення освітнього компонента (дисципліни) студент буде здатен:	Програмні результати навчання на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)				
	ПРН5	ПРН6	ПРН7	ПРН8	ПРН13
ДРН 1. Знати сучасний стан матеріально-технічної бази галузі насінництва.			+		
ДРН 2. Набути здатність самостійної організації та проведення наукових досліджень з використанням новітніх методів визначення посівних якостей насіння с.-г. культур та способів їх зберігання.	+	+			
ДРН 3. Вміти обґрунтовувати результати досліджень та представляти звіти, реферати, публікації.	+	+			
ДРН 4. Набути здатність використовувати інноваційні процеси в АПК при реалізації ефективних технологій формування державних страхових насінневих фондів.					+

